

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ
ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Ταχ. Δ/ση : Αριστοτέλους 17
Ταχ. Κώδικας : 104 33
Πληροφορίες : Δώρα Ιωάννου
Τηλέφωνο : 2132161004
Fax : 210-5221963
E - mail : dioannou@moh.gov.gr

Αθήνα, 21 - 10 -2015

Αριθμ. Πρωτ. : οικ. 352

ΠΡΟΣ: 1. Ψ.Ν.Α.

α) Αναπληρώτρια Διοικήτρια
κα Α. Χονδρονικόλα

β) Δ/ση Ιατρικής Υπηρεσίας
κ. Δ. Παπαιωαννίδη

γ) Προϊσταμένη Νοσηλευτικής Υπηρεσίας
κα Β. Μούγια

δ) Προϊσταμένη Διοικητικής Υπηρεσίας
κα Α. Κυβέλου

ε) Προϊστάμενο Τεχνικής Υπηρεσίας
κ. Γ. Βοϊδίλο

στ) Νομικό Σύμβουλο, κ. Δ. Πολέμη

ζ) Δ/ντή Ψυχίατρο , κ. Χ. Τουλούμη

η) Δ/ντρια Ψυχίατρο, κα Β. Παντέ

Λ. Αθηνών 374, ΤΚ 12462 Χαϊδάρη Αθήνα

2. Δ/ση 2ης Υγειονομικής Περιφέρειας
Πειραιώς και Αιγαίου
Θηβών 46-48 ΤΚ 18543 Πειραιάς

ΘΕΜΑ: «Αποστολή έκθεσης»

Σας διαβιβάζουμε την έκθεση της από 22/09/2015 επίσκεψης κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ

1. Γραφείο Υπουργού,
2. Γραφείο Αναπληρωτή Υπουργού
3. Δ/ση Ψυχικής Υγείας
4. Δ/ση Ανάπτυξης Μονάδων Υγείας
- Τμήμα Προστασίας Δικαιωμάτων Ασθενών

Για την Ειδική Επιτροπή

Ο Πρόεδρος

Βλάσης Τομαράς

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ

Γενικό Επιθεωρητή του ΣΕΥΥΠ
κ. Σταύρο Ευαγγελάτο
Πειραιώς 205, ΤΚ 118 53 Αθήνα

Αθήνα, 21 - 10 - 2015

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ
ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

ΘΕΜΑ: Έκθεση επίσκεψης στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής (Ψ.Ν.Α.) .

Κλιμάκιο της Ειδικής Επιτροπής αποτελούμενο από τον πρόεδρό της κ. Β. Τομαρά και τα μέλη της κ.κ. Ι. Αλεξάκη και Β. Κωστοπούλου, επισκέφθηκε την 22-09-2015 το Ψ.Ν.Α. μετά από ειδοποίηση. Ο λόγος της επίσκεψης ήταν η πυρκαγιά που εκδηλώθηκε στο 7^ο Τμήμα του Ψ.Ν.Α. την 04-09-2015 και η οποία προκάλεσε τον θάνατο τριών νοσηλευομένων. Το κλιμάκιο συναντήθηκε στο κτίριο της διοίκησης με την αναπληρώτρια διοικήτρια κα Α. Χονδρονικόλα, τον διευθυντή ιατρικής υπηρεσίας κ. Δ. Παπαιωαννίδη, την προϊσταμένη νοσηλευτικής υπηρεσίας κα Β. Μούγια, την προϊσταμένη διοικητικής υπηρεσίας κα Α. Κυβέλου, τον προϊστάμενο τεχνικής υπηρεσίας κ. Γ. Βοϊδίλο, τον νομικό σύμβουλο κ. Δ. Πολέμη και τον ψυχίατρο διευθυντή ΕΣΥ κ. Χ. Τουλούμη. Στη συνέχεια το κλιμάκιο επισκέφθηκε τον χώρο της πυρκαγιάς και συνομίλησε με την υπεύθυνη ψυχίατρο του 7^{ου} Τμήματος κα Β. Παντέ και μέλη του προσωπικού.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

- Το βιβλίο συμβάντων του ανακριτικού γραφείου του Πυροσβεστικού Σώματος (04-09-2015) αναφέρει ότι η πυρκαγιά ξεκίνησε σε θάλαμο νοσηλευομένου με σπίρτα ή αναπτήρα από πρόθεση. Ο θάλαμος ήταν ειδικά διαμορφωμένος για τον νοσηλευόμενο Χ.Δ. και με ενέργειες της Πυροσβεστικής απομακρύνθηκαν 17 συνολικά ασθενείς, εκ των οποίων τρεις νεκροί, ενώ άλλοι τρεις μεταφέρθηκαν, λόγω αναπνευστικών προβλημάτων, σε γενικά Νοσοκομεία. Η πυρκαγιά προξένησε εκτεταμένες βλάβες στο κτίριο του 7^{ου} Τμήματος. Η ασφάλεια πυρός χαρακτηρίζεται ως «ανεξακρίβωτη».
- Έρευνα για το συμβάν έχει αναλάβει το Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας (ΣΕΥΥΠ), καθώς και η αρμόδια Εισαγγελία.
- Τόσο από τη σύσκεψη του κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής και των υπευθύνων του Ψ.Ν.Α. στο Διοικητήριο του Νοσοκομείου, όσο και από την επίσκεψη στον χώρο της πυρκαγιάς προέκυψαν τα εξής:
 - Η πυρκαγιά έλαβε χώρα την 4^η μ.μ. περίπου. Η νοσηλευτική βάρδια του 7^{ου} Τμήματος αποτελούνταν από ένα νοσηλευτή και μία νοσηλεύτρια. Σε

- επανελημμένες ερωτήσεις του κλιμακίου αν και οι δύο ήταν παρόντες οι υπεύθυνοι του Ψ.Ν.Α. απάντησαν καταφατικά.
- Η πυρκαγιά ξέσπασε μετά το επισκεπτήριο που δέχθηκε ο νοσηλευόμενος Χ.Δ. Στην ερώτηση του κλιμακίου κατά πόσο γίνεται σωματικός έλεγχος για επικίνδυνα αντικείμενα στον συγκεκριμένο νοσηλευόμενο μετά από κάθε επισκεπτήριο η απάντηση των υπευθύνων του Ψ.Ν.Α. ήταν καταφατική. Σημειωτέον ότι ο κ. Χ.Δ. εμφανίζει αρκετά συχνά επεισόδια ψυχοκινητικής διέγερσης με επιθετική – βίαιη συμπεριφορά προς το προσωπικό λόγω οργανικού ψυχοσυνδρόμου. Παραμένει εκεί για νοσηλεία και φύλαξη ως ποινικά ακαταλόγιστος σύμφωνα με τα άρθρα 69 και 70 του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.). Η περίπτωση του έχει και στο παρελθόν απασχολήσει την Ειδική Επιτροπή η οποία έχει εισηγηθεί σχετικά και συνεργαστεί με την διοίκηση του Ψ.Ν.Α. Στον κ. Χ.Δ. έχει παραχωρηθεί ειδικά διαμορφωμένος χώρος , ο οποίος πληροί όρους ασφάλειας και αξιοπρέπειας. Ωστόσο, στους τοίχους είχε προστεθεί αφρώδες υλικό επενδυμένο με δερματίνη (υλικά μάλλον εύφλεκτα). Το στρώμα ήταν βραδύκαυστο.
 - Το σύστημα πυρανίχνευσης λειτούργησε. Ο συναγερμός ενεργοποιήθηκε, με αποτέλεσμα να ειδοποιηθεί το πλησιέστερο όχημα της πυροσβεστικής το οποίο και επενέβη. Ωστόσο, σε όλο το νοσοκομείο δεν υπάρχει σύστημα πυρόσβεσης (καταιονισμός).
 - Σύμφωνα με τους υπευθύνους του Ψ.Ν.Α., από τους 17 τροφίμους του 7^{ου} Τμήματος μόνον ένας ήταν καθηλωμένος την ώρα του συμβάντος. Σημειωτέον ότι στο εν λόγω Τμήμα εφαρμόζονται παρατεταμένες καθηλώσεις επί κλίνης και προληπτικές νυκτερινές καθηλώσεις (εκθέσεις της Ειδικής Επιτροπής: 37/12-06-2012 και 156/10-10-2013).
 - Το νοσηλευτικό προσωπικό του 7^{ου} Τμήματος αριθμεί 13 άτομα (συνολικά, στο Ψ.Ν.Α. υπηρετούν 707 νοσηλευτές που εξυπηρετούν τις ανάγκες 480 νοσηλευομένων στα τμήματα οξέων, χρόνιων και στη μονάδα απεξάρτησης καθώς και 570 ενοίκων – ασθενών στις στεγαστικές δομές, δηλαδή ξενώνες-οικοτροφεία – προστατευμένα διαμερίσματα). Υπενθυμίζεται ότι στο 7^ο Τμήμα νοσηλεύονται άτομα με σοβαρή νοητική υστέρηση ή αυτισμό και συνοδές διαταραχές συμπεριφοράς ή και ψυχωτικές εκδηλώσεις. Εμφανίζουν, αρκετά συχνά , ψυχοκινητική ανησυχία έως και διέγερση με αποτέλεσμα τραυματισμούς συνασθενών ή μελών του προσωπικού, αυτοτραυματισμούς και καταστροφές αντικειμένων.
 - Ο κ. Χ. Τουλούμης, θεράπων ψυχίατρος του κ. Χ.Δ. θεωρεί ότι η κλινική του κατάσταση ήταν σχετικά σταθεροποιημένη και δεν υπήρχαν πρόδρομα σημεία για μία πράξη όπως ο εμπρησμός.
 - Στο Ψ.Ν.Α. υπάρχει προσωπικό ασφαλείας με 20 άτομα. Παρότι στο καθηκοντολόγιό τους συμπεριλαμβάνεται η «επιτήρηση των ψυχασθενών που ανατίθεται εκάστοτε λόγω της ιδιομορφίας του νοσοκομείου και της φύσεως των νοσηλευομένων» δεν τους έχει ανατεθεί το συγκεκριμένο καθήκον.
 - Δεδομένου ότι οι επιζώντες νοσηλευόμενοι του 7^{ου} Τμήματος μεταστεγάστηκαν μετά την πυρκαγιά στη διπλανή πτέρυγα του ίδιου κτιρίου, το κλιμάκιο της Ειδικής Επιτροπής αντάλλαξε σκέψεις με τους υπευθύνους του Ψ.Ν.Α. για τη διαμόρφωση κατάλληλου χώρου για τον κ. Χ.Δ. (προσωρινά φυλάσσεται και νοσηλεύεται στο τμήμα βραχείας νοσηλείας των επειγόντων περιστατικών).
 - Οι προτάσεις των υπευθύνων του Ψ.Ν.Α. εστιάζονται στην ανάγκη φύλαξης των δυνητικά επικίνδυνων νοσηλευομένων, απομάκρυνσης των ακαταλόγιστων

του άρθρου 69 του Π.Κ. (πρόκειται για 91 άτομα, τα 3/5 των οποίων βρίσκονται στα τμήματα οξέων, το 1/5 σε τμήματα χρόνιων και το υπόλοιπο 1/5 σε στεγαστικές δομές) και πρόσληψης νοσηλευτικού προσωπικού.

• Στην εκτενή έκθεση της κατεπείγουσας Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης του ΣΕΥΥΠ (29-09-2015) αναφέρονται, μεταξύ άλλων, ότι ο θάλαμος από τον οποίο ξεκίνησε η πυρκαγιά ήταν γεμάτος από εύφλεκτα υλικά, ότι κατά την έναρξη του συμβάντος ο ένας νοσηλευτής απουσίαζε, ότι παρούσες ήταν και οι δύο καθαρίστριες βάρδιας, καθώς και ότι δεν είχε γίνει αναγόμωση των έξι πυροσβεστήρων του Τμήματος. Σύμφωνα με τις καταθέσεις, φέρεται να είναι τέσσερις οι καθηλωμένοι κατά την ώρα του συμβάντος. Το επισκεπτήριο παραβιάζονταν επανειλημμένα από τους γονείς του κ. Χ.Δ. Στις προτάσεις των συντακτών της έκθεσης περιλαμβάνονται η εξέταση της δυνατότητας μεταφοράς του κ. Χ.Δ. σε φυλακτικό κατάστημα, η άσκηση πειθαρχικής δίωξης στην αναπληρώτρια διοικήτρια από τον Υπουργό Υγείας για αμέλεια ή ατελή εκπλήρωση του υπηρεσιακού καθήκοντος, καθώς και η άσκηση πειθαρχικής δίωξης στον διευθυντή της ιατρικής υπηρεσίας, στον θεράποντα ιατρό του κ. Χ.Δ. και στην διευθύντρια της νοσηλευτικής υπηρεσίας από το Διοικητικό Συμβούλιο του Νοσοκομείου για τον ίδιο λόγο.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

A) Το 7^ο Τμήμα Ψ.Ν.Α.

• Όλα τα προαναφερόμενα παρέχουν ενδείξεις για προσωπικές ευθύνες οι οποίες πρέπει να καταλογισθούν και να αποδοθούν.

• Η Ειδική Επιτροπή μετά από δύο επισκέψεις της στο 7^ο Τμήμα είχε προβεί σε συστάσεις (37/12-06-2012 και 156/10-10-2013) οι οποίες αφορούσαν τόσο τη λειτουργία και το μέλλον του Τμήματος, όσο και την αντιμετώπιση του κ. Χ.Δ. Οι σημαντικότερες από αυτές, δυστυχώς, δεν ελήφθησαν υπόψη.

• Η Ειδική Επιτροπή εξακολουθεί να επιμένει ότι οι τρόφιμοι του 7^{ου} Τμήματος θα έπρεπε να βρίσκονται σε οικοτροφεία αυξημένης φροντίδας. Σημειωτέον ότι έχει υπάρξει θετική γνωμοδότηση της ΤΕΨΥ του 2^{ου} ΤΟΨΥ για τη δημιουργία δύο τέτοιων οικοτροφείων. Μέχρις ότου αυτό πραγματοποιηθεί, συνιστάται:

- Να λειτουργήσει η θεραπευτική - υποστηρικτική - εμπψυχωτική ομάδα σύμφωνα με τις από 12-06-2012 οδηγίες της Ειδικής Επιτροπής.

- Να δοθεί η μέγιστη προσοχή στο φυλακτικό μέρος της αντιμετώπισης του κ. Χ.Δ. Να αξιοποιηθεί το υπάρχον προσωπικό ασφαλείας, όχι μόνο για την περίπτωση του, αλλά και για άλλους, με στοιχεία επικινδυνότητας, νοσηλευόμενους στο Ψ.Ν.Α.

- Ειδικά για τους ακαταλόγιστους, προτείνεται να ζητηθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων φυλακτικό προσωπικό. Το αίτημα αυτό μπορεί να στηριχθεί στην γνωμοδότηση του Αρείου Πάγου ΓνωμΕισαΑΠ 8/2007, σύμφωνα με την οποία «η κατά το άρθρον 69 ΠΚ φύλαξις των ακαταλόγιστων εγκληματιών γίνεται εις ειδικώς καθιδρυμένα θεραπευτικά καταστήματα δια ψυχασθενείς. Τοιαύτα όμως θεραπευτικά καταστήματα δεν έχουν ιδρυθεί δια ΠΔ. Συνεπώς, η φύλαξις των ακαταλόγιστων εγκληματιών κατ' ανάγκην θα λάβη χώραν εις οιονδήποτε δημόσιον θεραπευτήριον ψυχικώς νοσοούντων ατόμων. Το ιατρικόν και νοσηλευτικόν προσωπικόν των

θεραπευτηρίων αστών έχει αρμοδιότητα μόνον δια την θεραπείαν και νοσηλείαν των προαναφερθέντων ατόμων και όχι δια την φύλαξιν αυτών. Το έργο της φυλάξεως τούτων ανήκει εις την αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, συμφώνως προς την κατ' αναλογίαν εφαρμοζομένην διάταξιν του άρθρου 18 παρ. 1 εδ. γ' του προαναφερθέντος Ν. 2776/1999 και το φυλακτικόν προσωπικόν διορίζεται κατόπιν αποφάσεως του Υπουργού Δικαιοσύνης».

Β) Οι ακαταλόγιστοι του άρθρου 69 του Π.Κ.

• Απαιτείται αξιολόγηση από ειδικούς της ψυχικής υγείας όλων των ακαταλόγιστων (εκτός του Ψ.Ν.Α. υπάρχουν ακόμη 12 στο Ψ.Ν.Α. Δρομοκαίτειο και 48 στο Ψυχιατρικό Τμήμα του Γ.Ν. Παπανικολάου Θεσσαλονίκης). Οι «υψηλής επικινδυνότητας» δεν αναμένεται να είναι περισσότεροι από 10. Γι' αυτούς θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα ψυχιατροδικαστικό τμήμα νοσηλείας υψηλής ασφαλείας με δύναμη μικρότερη των 10 κλινών. Το μέτρο αυτό προϋποθέτει τη συνεργασία των Υπουργείων Υγείας και Δικαιοσύνης (βλ. σχετική έκθεση των κκ Α. Δουζένη και Χ. Παπαγεωργίου, ΕΚΠΑ, Α' και Β' Ψυχιατρική Κλινική, 11-09-2015).

Αρκετοί ή πολλοί από τους ακαταλόγιστους δεν έχουν ενεργό ψυχοπαθολογία (γι' αυτό και παίρνουν άτυπες άδειες εξόδου από το ψυχιατρείο). Με την κατάλληλη τροποποίηση του ΠΚ θα μπορούσε να επιτευχθεί η επαναφορά τους στην κοινότητα υπό καθεστώς υποχρεωτικής ψυχιατρικής παρακολούθησης στα όμορα της διαμονής τους Κέντρα Ψυχικής Υγείας ή Εξωτερικά Ιατρεία Ψυχιατρικών Τμημάτων Γενικών Νοσοκομείων ή Ψυχιατρείων.

Γ) Το Ψ.Ν.Α.

Με δεδομένα:

(α) Τους έξι θανάτους νοσηλευομένων κατά τους τελευταίους μήνες:

- Αυτοκτονία (19-06-2014)
- Ανθρωποκτονία από καθηλωμένο από κλίνης κατά άλλου, καθηλωμένου επί κλίνη, συνασθενούς (17-05-2015)
- Τριπλός θάνατος από πυρκαγιά (04-09-2015)
- Θάνατος, με εισαγγελική εντολή εισαχθέντος ασθενούς, ο οποίος αποπειράθηκε αυτοκτονία, διέφυγε του χώρου του ψυχιατρείου και βρέθηκε νεκρός έξω από αυτόν (24-09-2015)

(β) Τις επανειλημμένες καταγγελίες προς την Ειδική Επιτροπή για παραβίαση των δικαιωμάτων των νοσηλευομένων του Ψ.Ν.Α. καθόλο το διάστημα της νέας θητείας της (2011-), δικαιούται να υποστηριχθεί ότι το Ψ.Ν.Α. ως οργανισμός, βρίσκεται σε κρίση.

Συνιστώνται:

- Η λήψη μέτρων διαχείρισης κρίσης από την διοίκηση του Ψ.Ν.Α.
- Η διασκευή πτέρυγας αυξημένης φροντίδας για όλα τα Τμήματα οξέων περιστατικών (και για το 7^ο Τμήμα) σύμφωνα με τις οδηγίες (313/01-07-2015), της Ειδικής Επιτροπής, προκειμένου να διασφαλίζεται η ζωή και η σωματική ακεραιότητα των διεγερτικών ή αυτοκτονικών αλλά και των υπολοίπων νοσηλευομένων.

******* • Η δραστική συρρίκνωση του Ψ.Ν.Α. μέσω της λειτουργίας τεσσάρων Ψυχιατρικών Τμημάτων σε Γενικά Νοσοκομεία της Αττικής. Η επιλογή τους μπορεί να στηριχθεί στην προεργασία που έχει γίνει από την Δ/νση Ψυχικής Υγείας και την Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Υγείας. Με το μέτρο αυτό υπολογίζεται ότι πάνω από τα 3/4 των ετήσιων εισαγωγών στο Ψ.Ν.Α. θα απορροφηθούν από τα προτεινόμενα τέσσερα Τμήματα. Ο υπολογισμός λαμβάνει υπόψη ότι οι εισαγωγές στο Ψ.Ν.Α. το έτος 2014 ήταν 2.323, ότι το κάθε τμήμα θα αναπτύσσει 25 κλίνες και ότι η μέση νοσηλεία διαρκεί 20 ημέρες (4x25x18 ετήσιες εισαγωγές ανά κλίνη=1.800 ετήσιες εισαγωγές συνολικά). Παράλληλα, οι περισσότεροι από τους 100 περίπου χρόνιους νοσηλευόμενους του Ψ.Ν.Α. θα πρέπει να μεταφερθούν σε στεγαστικές δομές οι οποίες, άλλωστε, διαθέτουν μεγαλύτερο αριθμό κενών θέσεων. Για την μεταστέγαση αυτή θα πρέπει να τηρηθούν οι σχετικές οδηγίες της Ειδικής Επιτροπής (Έκθεση 220/19-06-2014) που διασφαλίζουν τα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια των μεταστεγαζόμενων.

Η Ειδική Επιτροπή θα επανέλθει με προτάσεις προς το Υπουργείο Υγείας, οι οποίες αποσκοπούν στη μείωση του αριθμού των ψυχιατρικών εισαγωγών και επανεισαγωγών στα νοσηλευτικά ιδρύματα ώστε να καταστεί υλοποιήσιμος ο «οδικός χάρτης» για την κατάργηση των ψυχιατρείων, με τον οποίο έχει δεσμευτεί η χώρα μας απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2009,2013). Τέλος η έλλειψη προσωπικού αφορά ολόκληρο τον χώρο της υγείας και ανήκει στη σφαίρα της κυβερνητικής ευθύνης. Η Ειδική Επιτροπή ευελπιστεί ότι στο θέμα των προσλήψεων, η ψυχική υγεία δεν θα παραγκωνιστεί ως ο «πτωχός συγγενής».

******* Η παράγραφος αυτή εγκρίθηκε από την πλειοψηφία των μελών της Ειδικής Επιτροπής.

Για την Ειδική Επιτροπή
Ο Πρόεδρος

Βλάσης Τομαράς